

ΜΑΡΩ ΒΑΜΒΟΥΝΑΚΗ

Μια μεγάλη καρδιά γεμίζει με ελάχιστα

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 15.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Μια μεγάλη καρδιά γεμίζει με ελάχιστα**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μάρω Βαμβουνάκη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ουίλιαμ-Αντόλφ Μπουγκερό,

The Nut Gatherers (Les Noisettes), 1882,

Ινστιτούτο Καλών Τεχνών, Ντιτρόιτ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Σταμάτιος Κοτσάτος & ΣΙΑ Ο.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ηλιόπουλος Θ. – Ροδόπουλος Π. Ο.Ε.

© Μάρω Βαμβουνάκη, 2010

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2010

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2010, 15.000 αντίτυπα

ISBN 978-960-453-825-6

Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομηχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiu Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΜΑΡΩ ΒΑΜΒΟΥΝΑΚΗ

**Μια μεγάλη καρδιά
γεμίζει
με ελάχιστα**

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ
15.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ

- Ο Αρχάγγελος του καφενείου*, διηγήματα, 1η έκδοση, Εκδ. Πύρινος Κόσμος 1978, εξαντλήθηκε.
- Ο Κύκνος κι αυτός*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. Οδυσσεάς 1979, 10η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ, 1996.
- Το χρονικό μιας μοιχείας*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. Δόμος 1981, 23η έκδοση 1998.
- Αυτή η σκάλα δεν κατεβαίνει*, διηγήματα, 1η έκδοση, Εκδ. Δόμος 1982, 11η έκδοση 1998.
- Ντούλια*, Μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. Δόμος 1984, 11η έκδοση 1998.
- Χρόνια πολλά γλυκιά μου*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1985, 12η έκδοση 1999.
- Ο αντίπαλος εραστής*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1986, 22η έκδοση 2007.
- Η μοναξιά είναι από χόμα*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1987, 27η έκδοση 2007.
- Ιστορίες με καλό τέλος*, διηγήματα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1988, 12η έκδοση 2000.
- Οι παλιές αγάπες πάνε στον Παράδεισο*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1990, 33η έκδοση 2009.
- Τα κλειστά μάτια*, αφήγημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1990, 8η έκδοση 2001.
- Τανγκό μες στον καθρέφτη*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1992, 15η έκδοση 2001.
- Το δωμάτιο που ταξιδεύει*, παιδικό, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1992, 2η έκδοση 1996.
- Λουλούδι της κανέλλας*, ταξιδιωτικό, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1993, 5η έκδοση 1998.
- Θεατρικά 1*, θέατρο, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1994, 2η έκδοση 2007.
- Θεατρικά 2*, θέατρο, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1994, 2η έκδοση 2007.
- Με βελούδινα βήματα ο χρόνος*, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1995, 6η έκδοση 1999.

Τα ραντεβού με τη Σιμόνη, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1996, 10η έκδοση 2003.

Ο πιανίστας και ο θάνατος, μυθιστόρημα, 1η έκδοση (με το ψευδώνυμο Βίργκω Βολάνη), Εκδ. Δόμος 1993, 8η έκδοση 2000.

Η κραταιά αγάπη, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1998, 11η έκδοση 2004.

Τηλεφωνήματα και ενοχές, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 1999, 6η έκδοση 1999.

Το τραγούδι της μάσκας, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2000, 6η έκδοση 2006.

Ο Ντάνκαν γυρεύει τον Θεό, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2001, 3η έκδοση 2001.

ΕΡΩΤΑΣ: Το γελοίο και το δέος, μυθιστόρημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2002, 5η έκδοση 2004.

Όταν ο Θεός πεθαίνει (μια συζήτηση με τον Αλέξανδρο Κατσιάρα), 1η έκδοση, Εκδ. Δόμος 2003, 4η έκδοση, Εκδ. Αρμός 2008.

Όχι άλλη αναβολή, Μιχάλη, βιογραφικό αφήγημα, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2004, 2η έκδοση 2004.

Τα πράγματα που ζουν απ' τον χαμό, 1η έκδοση, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2005, 3η έκδοση 2006.

Αντήγηση απ' το παρελθόν, μελέτημα, Εκδ. ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ 2007.

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

Ο παλιάτσος και η Άνιμα, ψυχολογία, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2006, 61η χιλιάδα 2010.

Το φάντασμα της αξόδευτης αγάπης, ψυχολογία, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2008, 76η χιλιάδα 2010.

Χορός μεταμφιεσμένων, ψυχολογία, 1η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2009, 30ή χιλιάδα 2009.

Το χρονικό μιας μοιχείας, τόμος με τρεις νουβέλες, 2η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2010, 14η χιλιάδα.

Αυτή η σκάλα δεν κατεβαίνει, διηγήματα, 2η έκδοση, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2009, 5η χιλιάδα 2010.

Στον Γιώργη και την Αλέσια

Περιεχόμενα

Ελάχιστη εισαγωγή.....	13
------------------------	----

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Τριαντάφυλλο

Το τριαντάφυλλο του αεροπόρου	19
Οι θρύλοι μιας μέρας	35
Η γυναίκα στο τρένο ή Τα σοβαρά αισθήματα δεν προβάλλονται	58
Με το ζόρι διακοπές ή «Ελευθερία είναι να κάνεις εκείνο που φοβάσαι»	71
Μηνύματα στο κινητό	94

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Τάφος

Η τάφος της σιωπής ή Οι εσωστρεφείς.....	115
Το τίποτα	156

Διατροφικές διαταραχές της ψυχής	179
Το κίτρινο μάτι της ζήλιας	202
Συμπόνια για δολοφόνους	224

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η πληρότητα;

Από τη σπηλιά	251
Η αυτοτιμωρία ενός βασιλιά	265
Ο ανθρωπισμός του Ιεροεξεταστή	277
Μια μεγάλη καρδιά γεμίζει με ελάχιστα	284
<i>Βιβλιογραφία</i>	305

Ελάχιστη εισαγωγή

Ο τίτλος του βιβλίου προέρχεται από μια φράση, μια Φωνή μάλλον, του Αντόνιο Πόρτσια, αυτού του ωραίου στοχαστή-ποιητή από την Καλαβρία. Ούτε δύσκολο αλλά ούτε εύκολο είναι να εξηγήσω εγώ τι σημαίνει. Είναι περιττό· γιατί πρόκειται για λόγια που μόνο με όσα ανιχνεύει κανείς μόνος του, στη βαθιά του ψυχή, στην προσωπική του αναπόφευκτη ασκητική, μπορεί να εννοήσει. Ότι και να πει ένας τρίτος, τίποτα δε θα σημαίνει, αν δεν περάσει κάποιος, ο ίδιος, από το δρόμο της συναίσθησης, της εσωτερικής εμπειρίας και όσα ένα τέτοιο πέρασμα συνεπάγεται. Διότι η λογική που είναι το αλφάδι των περισσότερων εξηγήσεων δε βοηθάει πάντα στην κατανόηση των πιο σπουδαίων· ούτε στον έρωτα, ούτε στην πίστη, ούτε στην καλλιτεχνική δημιουργία μπορεί να δώσει απαντήσεις σαφείς κι ακλόνητες. Πιθανόν και να κοντράρεται με τη δική τους γόνιμη φύση.

Πρόκειται λοιπόν κι εδώ για ζήτημα που περισσότερο η σιωπή παρά η κουβέντα φωτίζει.

Θα επαναλάβω μόνο λίγα από το ομότιτλο κεφάλαιο...

Τα «ελάχιστα» τούτα είναι μονάχα τα ουσιαστικά, τα θεϊκά δηλαδή. Αν δεν πεινούσε γι' αυτά και μόνο γι' αυτά μια καρδιά, δε θα ήταν μεγάλη καρδιά.

«Και ποια είναι τούτα τα ελάχιστα;» θα ρωτήσει με ζωτικό ενδιαφέρον κάποιος. «Ποια είναι εκείνα που θα εξασφαλίσουν στην ταλαιπωρη καρδιά πληρότητα, ειρήνη, ισορροπία, ευδαιμονία και όσα εντέλει γυρεύει –το ξέρει δεν το ξέρει– ο άνθρωπος;»

Ξαναθυμόμαστε την απάντηση του Διογένη, όταν τον πλησίασε με θαυμασμό για τη φήμη του ο Μέγας Αλέξανδρος και τον προκάλεσε να του γυρέψει όποια χάρη επιθυμεί: «Κάνε λίγο πιο πέρα γιατί μου κρύβεις τον ήλιο...» Ο Σωκράτης, βαδίζοντας ανάμεσα στους πωλητές και στα απλωμένα εμπορεύματα, έλεγε γελαστά στους δικούς του: «Είμαι ο πιο πλούσιος από όλους σας, περπατώ στην αγορά και δεν έχω ανάγκη τίποτα να ψωνίσω!»

Κι ο Χριστός θαύμαζε τα πουλιά που δε σπέρνουν ούτε θερίζουν, κι όμως βρίσκουν τροφή και κελαηδούν, τα αγριολούλουδα που δεν υφαίνουν, δεν κεντούν, κι όμως φορούν στολές λαμπρότερες από των βασιλιάδων, κι ενώ ακόμη και οι αλεπούδες έχουν φωλιές, ο Γιος του Θεού δεν έχει πού την κεφαλήν κλίνη... Πόση αυτάρκεια! Τι ανεξαρτησία από τα του κόσμου! Πόση αναγνώριση του τι πράγματι ποθεί μια ψυχή για να είναι υγιής και ωραία! Τον ήλιο, τη γλύκα της ζεστασιάς· τίποτε από όσα πουλάνε στην αγορά. Πίστη στη Θεία Πρόνοια, την πιο ευφάνταστη υφάντρα· τη γαλήνη από τα ουσιώδη που βρίσκονται

μονάχα εντός, φυσικοί σπόροι που θέλουν πότε πότε να ποτίζει κανείς με ελάχιστο νερό από βροχή, που κι αυτή, γενναιόδωρη, πέφτει το ίδιο σε δικαίους και αδίκους.

Με τέτοια ελευθερία από τα μάταια άγχη, τους ψυχαναγκαστικούς στόχους, πώς να μην αισθάνεται θαυμάσια κάποιος! Πώς να μην αγαπάει τη ζωή, τον εαυτό του και, ως εκ τούτου, τους πάντες! Αφού είναι πλάσμα τόσο χορτάτο, και είναι χορτάτο διότι είναι ευγνώμον, πλήρες, αφού ξέρει να κοιτά, να ακούει και να καταλαβαίνει· έχει να δίνει δηλαδή, και δίνει από κίνηση φυσική για να μην τον πνίξουν οι δωρεές του. Εκείνες που λαβαίνει οι δωρεές.

Όσο για το τελικό, το απόσταγμα απ' τα ελάχιστα, το «εν ου εστί χρεία», είναι απαραίτητη πια η προσευχή που σε βγάζει έξω από το ανθρώπινο όριο, σε αμμουδιά άλλης όχθης, για να το αλιεύσεις, μαργαριτάρι στον ωκεανό σου. Το θαύμα είναι η πιο ρεαλιστική κατάσταση της αληθινής ζωής.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Τριαντάφυλλο

Το τριαντάφυλλο του αεροπόρου

Από τις πιο αποκαλυπτικές, από τις πιο μυστικές ιστορίες που έχουν γραφτεί ποτέ, και μάλιστα με τρόπο εκθαμβωτικά απλό, είναι εκείνη του *Μικρού Πρίγκιπα* με το τριαντάφυλλό του. Εκείνη του ποιητή-αεροπόρου, του Αντουάν ντε Σεντ-Εξιπερί, που τέλειωσε τη ζωή του το 1944 πετώντας στον ουρανό, στα σύννεφα, και το σώμα του δε βρέθηκε ποτέ.

Εκ πρώτης όψεως δεν καταλαβαίνει κανείς εύκολα τι συμβαίνει με μερικά βιβλία. Τα βλέπεις τόσο γυάλινα, τόσο απλά και οικεία, που θεωρείς ότι κι εσύ θα μπορούσες να τα έχεις γράψει. Δείχνουν να εκφράζουν κάτι εντελώς εσωτερικό δικό σου, λες και περισσότερο επιβεβαιώνουν σκέψεις σου, συναισθήματά σου, ακόμη και συμβάντα σου, παρά σου μαθαίνουν κάτι καινούργιο και εκπληκτικό. Τούτη ακριβώς η οικειότητα, η αίσθηση πως σε αφορούν εντελώς, η απίστευτη απλότητα και η αμεσότητά τους σε ωθούν να αναρωτιέσαι: Μα πώς είναι δυ-

νατόν να έχουν τέτοια τεράστια επιτυχία στους αναγνώστες; Τι γίνεται; Θα μπορούσες να το είχες γράψει κι εσύ αυτό, ίσως μάλιστα και πολύ καλύτερα...

Όμως τούτη ακριβώς η οικειότητα, η αίσθηση προσωπικής μοιρασιάς που σου προξενούν, είναι και η αξία τους. Η ιδέα ότι σου ανήκουν, πως είναι πράγματα δικά σου. Τίποτα πιο δύσκολο απ' αυτό που φαίνεται εύκολο.

Κι ύστερα, πέρα απ' αυτό που τώρα ερμηνεύουμε και φαίνεται κατανοητό, κυκλοφορούν κάποια έργα που, από μυστήριο λόγο, φέρουν μian ευλογία που τα καθιστά ασυνήθιστα δυνατά, ιδιαίτερα διεισδυτικά, σε κοινό μέγало, σε πλήθη αποδεκτών τους, που όχι μόνο τα διαβάζουν αλλά τα εγκαθιστούν πια ισόβια στην καρδιά τους σαν μια εμπειρία προσωπική. Δε γίνεται να περιγραφεί αυτό με τα κριτήρια που χαρακτηρίζουμε λογικά.

Ένα απ' αυτά τα έργα, τα «απλά», είναι και *Ο Μικρός Πρίγκιπας*.

Μέσα στο βιβλίο, όταν ο πάναγνος Πρίγκιπας, που έρχεται από κάποιον άγνωστο πλανήτη πέρα απ' τη Γη, πρωτοσυναντάει το κόκκινο τριαντάφυλλο, εντυπωσιάζεται, δεν έχει ξαναδεί ποτέ του κάτι τέτοιο και το ερωτεύεται βαθιά. Με τον έρωτα εκείνο που εμπνέει το πνεύμα, την ψυχή, την ύπαρξη όλη και κάνει κάθε τυχερό πλάσμα, που μπορεί να τον αισθανθεί, ευτυχισμένο και δυστυχημένο ταυτόχρονα, μια και καθεμία από τις δύο τούτες καταστάσεις δεν αρκεί από μόνη της να τον χωρέσει, δεν υπάρχουν όρια διάκρισης ανάμεσά τους όπως συμβαίνει όταν βιώνουμε μικρότερης σημασίας εμπειρίες.

Ο Πρίγκιπας λοιπόν ερωτεύεται το υπέροχο τριαντάφυλλο, θαμπωμένος από την ωραιότητά του. Του αφοσιώνεται, το κάνει κέντρο της ζωής του, το φροντίζει, το ποτίζει, το κλείνει σε ένα περίγραμμα που σχεδιάζει γύρω του, για να το προφυλάξει από κάθε κακό, να μην το κόψουν, να μην το φάνε τα ζώα. Ζει για χάρη του και απ' τη χάρη του. Μέχρι που μια μέρα τα βήματά του τον οδηγούν σε μια περιοχή πλημμυρισμένη από χιλιάδες όμοια κόκκινα τριαντάφυλλα. Εμβρόντητος από το φριχτό θέαμα που αποκαλύπτεται μπροστά του σαν εφιάλτης, απογοητεύεται, τρομάζει. Το λατρεμένο του άνθος επαναλαμβάνεται σε δεκάδες, σε εκατοντάδες όμοια άνθη σαν μια δαιμονική ειρωνεία της μοίρας του. *Δηλαδή, συλλογίζεται συγκλονισμένος, δεν είναι το τριαντάφυλλό μου μοναδικό στον κόσμο;*

Το αναντικατάστατο ρόδο του

Σύντομα όμως συνέρχεται, έτσι αγνός και γι' αυτό σοφός όπως είναι, και μέσα στην καρδιά του καταλήγει σε μιαν απόκριση. Πως, όχι, τελικά το δικό του τριαντάφυλλο δε μοιάζει με κανένα άλλο! Πρόκειται για ένα σπάνιο, μοναδικό, ανεπανάληπτο και αναντικατάστατο τριαντάφυλλο. Γιατί είναι εκείνο που αγάπησε και που φροντίζει, το ρόδο που του δόθηκε, του αφοσιώθηκε και το βάφτισε η έγνοια του ως Ένα. Μόνο η αγάπη αποκαλύπτει τη μοναδικότητα που όντως είναι ο άλλος. Ο αγαπημένος άλλος.

Ας κοιτάξουμε το πλήθος που περπατά στα πεζοδρόμια στο κέντρο μιας μεγαλούπολης. Τα κεφάλια, τα σώματα, η κίνηση, όσο πιο απόμακρα στεκόμαστε και τα παρατηρούμε, όσο πιο ψηλά πηγαίνουμε και απλώνει η οπτική μας, μας δίνουν την εντύπωση ενός τεράστιου αριθμού παρόμοιων αντικειμένων που κινούνται αδιαλείπτως με την ίδια μονότονη ροή. Ακόμη και αν το παιδί μας βρίσκεται κάπου εκεί ανάμεσά τους, μπορεί ούτε να το προσέξουμε. Κι όμως, ένας απ' αυτούς τους δήθεν όμοιους αριθμούς που κυλούν όλοι μαζί, ασήμαντοι και αφανείς, μπορεί να είναι ο Εκείνος ή η Εκείνη της ζωής και του θανάτου μας. Δε διακρίνονται χωρίς εγγύτητα τα πρόσωπα, δε γνωρίζονται και δεν αναγνωρίζονται δίχως σχέση. Με τη σχέση γίνονται εκείνο που είναι, δηλαδή αποκαλύπτονται, φανερώνονται και παίρνουν την αληθινή αξία τους στη ζωή μας. Οι εικόνες από μακριά είναι κενές, ακριβώς επειδή εξομοιώνουν τα μοναδικά ένα σε μια μάζα αδιάφορη, ίσως και αντιπαθητική.

Αν η Ιστορία μιλάει για τους λαούς σαν να είναι το πλήθος των πεζοδρομίων που λέγαμε, η λογοτεχνία διαθέτει τη μαγική τέχνη να πλησιάζει, να εισχωρεί και να ξεχωρίζει μια ψυχή, πείθοντάς μας έτσι, διά των λίγων, διά του ενός, διά της μίας, για το τι όντως είναι ζωή και τι όντως κινεί την Ιστορία.

Ποιο τυπικό ιστορικό βιβλίο μπορεί να σου δώσει να καταλάβεις καλύτερα τι σημαίνει πόλεμος, τι συνέβη εκείνα τα τρομερά χρόνια, περισσότερο από το *Πόλεμος και Ειρήνη* του Τολστόι; Η κατανόηση της Ιστορίας,

εκτός από χρονολογίες, σχέδια, χάρτες, αριθμούς, στατιστικές, έχει ανάγκη τη συγκίνηση, τη γνήσια συγκίνηση που σε πείθει πως όλα τούτα που έγιναν περιλαμβάνουν κι εσένα, αφορούν κι εσένα, έγιναν ή μπορεί να τα αισθανθείς κι εσύ, είσαι δηλαδή κι εσύ φρουρός της ζωής σ' αυτό τον φοβερό πλανήτη. Είσαι υπεύθυνος για τις φοβερές πιθανότητες των ανθρωπινων αντιδράσεων. Ο ανθρωπίνος νους είναι μια βόμβα μεγατόνων που σου πετούν κι εσένα μπάλα στα χέρια σου σε τούτο το προαιώνιο παιχνίδι της αληθινής, της βαθιάς ιστορίας.

Από τις πιο ενοχλητικές για μένα «φιλοσοφίες» είναι εκείνη που διαρκώς επαναλαμβάνει: Ουδείς αναντικατάστατος! Μα πώς μπορούμε να το λέμε αυτό για πρόσωπα της ψυχής μας; Είναι δηλαδή αντικαταστάσιμος ο πατέρας μου; Ο ζωντανός αλλά και νεκρός πια πατέρας μου;

Ο άλλος σε σημαδεύει βαθιά, σου κεντάει την καρδιά και τη ζωή για πάντα, ακριβώς γιατί είναι αναντικατάστατος. Μόνο οι μηχανές και κάποια αντικείμενα αντικαθίστανται με τα ανταλλακτικά τους, κι αν ένα πρόσωπο για σένα μπορεί να αντικατασταθεί «συναισθηματικά» με κάποιο άλλο, αποδεικνύεται πως δεν αγαπούσες το ίδιο το πρόσωπο αλλά την κατάσταση, την παράσταση, όπου εκείνο έπαιρνε μέρος και έπαιζε ρόλο. Ρόλος και πρόσωπο είναι άλλο πράγμα: όσο άλλο είναι και ένα κοστούμι θεάτρου, η στολή, ας πούμε, του Ιούλιου Καί-

σαρα, που κρέμεται από μια κρεμάστρα στο κλειδωμένο καμαρίνι του από τον άνθρωπο Ολίβιε, ο οποίος κάθεται μια νύχτα και συλλογίζεται στον κήπο του λονδρέζικου σπιτιού του.

Και μήπως δεν είναι εκπληκτικής αξίας η Παραβολή του Ιησού, του Ιησού που ενθουσιάζεται να ανατρέψει τη ρηχή συμβατική λογική, όταν μιλάει για το ένα πρόβατο που ξέφυγε από το μεγάλο κοπάδι και χάθηκε; Για την αγωνία του βοσκού να αφήσει μόνο και στο έλεος της τύχης του όλο το κοπάδι και να τρέξει με λαχτάρα να γυρέψει το ένα, να σκύψει να το αρπάξει από τους γκρεμούς; Όλα τα ρισκάρει για το ένα. Δε λέει «ας διασώσω τα πολλά κι ας χαθεί το ένα». Δεν τον αντέχει η φλογερή του ψυχή τον ψυχρό υπολογισμό.

Το μαρτύριο και η ευδαιμονία μιας αγαπητικής σχέσης είναι ακριβώς αυτό, ότι είναι απολύτως προσωπική: με τίποτα και κανένα δε μοιάζει, τίποτε άλλο δε θυμίζει, όσοι προσπάθησαν να ερωτευτούν κάποιον άλλο, προκειμένου να υπομείνουν την οδύνη ενός χωρισμού από εκείνον που όντως αγαπούσαν, το γνωρίζουν καλά τούτο. Μπορεί να ανακουφίστηκαν κάπως από αντιπερισπασμό, ποτέ όμως από αντικατάσταση.

Από κανέναν ο αγαπώμενος δε γίνεται να αναπληρωθεί. Γι' αυτό πονάει τόσο βαριά η απώλεια. Γι' αυτό χρειάζεται μεγάλο σεβασμό το πένθος. Σεβασμό και από τους ίδιους τους πενθούντες.

Φίλιπ...

Σε ομάδα σχέσεων συζητάμε ξανά τι είναι ο έρωτας. Υπάρχει μεγαλύτερο αίνιγμα στους αιώνες των αιώνων; Βγάζει ποτέ πουθενά ικανοποιητικά μια τέτοια κουβέντα; Υπάρχει απάντηση ή, ακριβώς, το άλυτο και το αναπάντητο είναι που του χαρίζουν την κοσμογονική ισχύ του; Τη σαρωτική σαγήνη;

Ωστόσο, εμείς, πληγωμένοι και φοβισμένοι από το ανεξέλεγκτο των παντοτινών και εσαεί άγνωστων ερώτων, πάντα θα επανερχόμαστε: Τι είναι αυτό που κάνει ένα πλάσμα, με το που θα αντικρίσει ένα άλλο, χωρίς να το γνωρίζει, χωρίς ακόμη να το ζήσει, χωρίς να έχει ακούσει τίποτα γι' αυτό, χωρίς κανένα στοιχείο βιογραφίας, και μόνο που διακρίνει κάποια στοιχεία πάνω του, ακόμη και ένα μόνο στοιχείο –σημείο, μάλλον– το γέλιο του, για παράδειγμα, ή έναν ιδιαίτερο τρόπο που προφέρει το ταυ– να του παραδίδει την καρδιά του, να γίνεται πρόθυμο να πεθάνει προκειμένου να το κερδίσει. Η επιθυμία να του δοθεί είναι μεγαλύτερη από εκείνη του να το πάρει. Ούτε η εξυπνάδα, ούτε η λογική, ούτε η επιστήμη, που κάποτε επικαλείται ως λύση του αινίγματος ένα είδος βιοχημείας, μπορούν να δώσουν πειστική λύση. Ρητά ή άρητα παραδέχονται: Ναι, πρόκειται για μυστήριο!

Όμως, γιατί άραγε και μόνο για λίγα του χαρακτηριστικά, για κάποιες του εκφράσεις, ήχους, κίνηση, χειρονομία, ένα άγνωστο, εντελώς ξένο μέχρι χθες πρόσωπο

να μπορεί να αιχμαλωτίσει την ύπαρξή σου, να σου αλλάξει πορεία; Να γίνει η μεγαλύτερη ευτυχία σου ή η πιο μαύρη δυστυχία σου; Δυστυχία και ευτυχία α ξεχωριστες, όπως έχουμε ήδη παραδεχθεί; Επιμένουμε να αναρωτιόμαστε στην ομάδα μας.

Ειπώθηκαν πολλά ενδιαφέροντα, χωρίς βέβαια να πείσουν για πολύ κανένα, ούτε τους ίδιους ανθρώπους που τα υποστήριξαν. Ένας φίλος ισχυρίστηκε ότι ο πόθος ερεθίζεται από την όψη, από τη μορφή, κι ας ριζώνει μετά βαθιά στην προσωπικότητα. Πως επειδή πρόκειται για υποσυνείδητη έλξη, για υποσυνείδητη ανάγκη παλιών, κυρίως παιδικών εκκρεμοτήτων, δεν είναι φανεροί εύκολα οι λόγοι για τους οποίους μας μαγνητίζει η παρουσία και η αύρα κάποιου. Δεν είναι ευδιάκριτο το τι μας θυμίζει, τι μας ξεσηκώνει να ελπίζουμε.

Άλλος είπε πως είμαστε τόσο ερωτευμένοι με τον ίδιο τον έρωτα και τη φαντασίωση που καλλιεργούμε, ώστε βιαζόμαστε να αποδώσουμε σε κάποιον τα χαρακτηριστικά που ονειρευόμαστε για τον ιδανικό αγαπημένο που προσμένουμε. Επιπόλαια και αφελώς η καρδιά τείνει να ζήσει το σενάριο που επί χρόνια υφάινει, μόλις συναντήσουμε ένα πρόσωπο που, περίπου και κάπως, προσαρμόζεται στις προσδοκίες μας. Μπορεί και να μην είναι και τόσο επιπόλαιο, ίσως η ροπή για το υπέρτατο σμίξιμο να ξεπερνά την απογοήτευση των δεδομένων και να προσπαθεί να διορθώσει πραγματικότητες, έτσι όπως η τέχνη αναζητά να δημιουργήσει το ιδανικό, ξεπερνώντας τις μετριότητες της επιφάνειας. Είναι και καλλιέρ-

γίες πολλά από τα συναισθήματα που θεωρούμε ότι συνιστούν έμπνευση. Κουρδίζουμε τις διαθέσεις μας σε τέτοιο έντονο βαθμό, ώστε να φτάσουν μια ώρα να γίνουν πάθη, λατρείες, πόθοι, εκδίκηση, οργή. Το σπίρτο το ανάβει στα φρύγανα μια απόφαση, εκείνη που φωνάζει πως «θέλω να νιώσω έτσι!» Η φωτιά μετά, η πυρκαγιά ύστερα, ξεπερνούν την πρώτη ευθύνη μας, ακυρώνουν τον έλεγχο και τον αυτοέλεγχο. Ελεγχόμαστε πια από εκείνο που στην αρχή ελέγχαμε. Μας σκηνοθετεί το έργο που σκηνοθετήσαμε, μας κατακτά το πλάσμα που κατακτήσαμε. Ακόμη και *Ο Υπηρέτης* στο σενάριο του Χάρολντ Πίντερ, για την ταινία του Λόουζι, από ένα σημείο της συμβίωσης κι έπειτα, εξουσιάζει απάνθρωπα τον κύριό του.

Πάνω σ' αυτά και σ' αυτά, μια κοπέλα ισχυρίστηκε πως τόσες και τόσες αγάπες μας, έτσι επιλεγμένες, έτσι επιπόλαια, ή νοσηρά, ή ρομαντικά επιλεγμένες, καταλήγουν σε φιάσκο. Σε τραύματα και οδύνες περιττές. «Οι απερισκεψίες της καρδιάς και του νου πληρώνονται ακριβά», είπε.

Είναι μια διαδεδομένη «λογική» άποψη πως ό,τι τελειώνει «άδοξα» αποδεικνύει πως ήταν λάθος.

Από νωρίς, στη δική μου βιογραφία, κάτι μέσα μου δε δεχόταν εντελώς μια τέτοια γενικευμένη γνώμη. Ανακαλούσα κάποιες σχέσεις μου, που μπορεί μεν να τελειωσαν, να μην είχαν το «καλό τέλος», όπως το εννοεί

ο παλιός ελληνικός κινηματογράφος, τα απλοϊκά ρομάντζα και ο δικός μας προκατασκευασμένος συναισθηματισμός, αλλά που η σημασία τους στην ψυχική μου ζωή, στην πορεία μου, ήταν και συνεχίζει να είναι μέγιστη. Ποτέ, ποτέ δε θα σκεφτώ: *Καλύτερα να μην είχαν συμβεί ή Ας πρόσεχα!* Η ζωή μου, ο χαρακτήρας μου θα ήταν άδεια και φτωχά και πολύ πιο ανόητα, αν από δειλία τις είχα αποφύγει, προκειμένου να γλιτώσω από την πικρή λήξη τους. Άλλωστε τι τελειώνει από τα σημαντικά; Μόνο τα σημαντικά δεν τελειώνουν.

Το «τέλος» ή το «συνεχίζεται» δεν έχουν να κάνουν με γεγονότα όσο με μνήμη, με διαρκή εσωτερική βίωση και αναβίωση δηλαδή. Με την επίδρασή τους στο μέλλον σου. Είναι σαν να συλλογίζεται κάποιος: *Καλύτερα να μην πάω ποτέ ταξίδι στο Παρίσι, γιατί έτσι κι αλλιώς σε μια εβδομάδα θα φύγω και θα 'ρθω πάλι πίσω. Ή: Καλύτερα να μη διαβάσω ποτέ το Έγκλημα και Τιμωρία, αφού μετά την τελευταία σελίδα του θα το κλείσω και θα έχει τελειώσει το βιβλίο. Μα μετά το Παρίσι, μετά το Έγκλημα και Τιμωρία, εσύ πια δε θα είσαι ποτέ ίδιος. Πόσο μάλλον ύστερα από μια αγάπη, ύστερα από έναν έρωτα μεγάλο, ύστερα από μια φιλία, μια συνάντηση με κάποιον που μετά πέθανε ή έφυγε μακριά και χαθήκατε, ύστερα από έναν πόνο χωρισμού φριχτό. Το έχουμε ξαναπεί πολλές φορές, το θάνατο τον φοβούνται λιγότερο όσοι έζησαν ζωή γεμάτη.*

Στην ουσία οι άνθρωποι που συναντήθηκαν αληθινά ποτέ δε χάνονται· ακόμη κι αν δεν επικοινωνούν με ραντεβού, τηλεφωνήματα, γράμματα, λόγια και αγγίγματα. Η ασημένια κλωστή, που τους έδεσε κάποτε με αυθεντικά αισθήματα, μπορεί να μακραίνει, να τυλίγει όλη την υδρόγειο, να προχωρά και να πηγαίνει πέρα, στον ουρανό, στην άλλη, τη μετά το θάνατο ζωή, αλλά ποτέ δε θα λυθεί εκείνος ο μοιραίος κόμπος. Πάντα μας συνδέει, μας περιτυλίγει, πότε πότε τραβάει και μας ξυπνά από το λήθαργο της λησμονιάς, της ανίας, μας αποκαλύπτει την αληθινή μας έκταση, μας υπενθυμίζει τις προοπτικές μας. Μας θυμίζει ποιοι μπορέσαμε να είμαστε, έστω και λίγες ώρες, πού μπορούμε να φτάσουμε, έστω και λίγες στιγμές. Για να συμβεί τότε, μπορούμε! Για να συμβεί τότε, συμβαίνει!

Όταν στην προεφηβεία μου, κάπου στα δεκατρία-δεκατέσσερά μου χρόνια, διάβαζα συνεπαρμένη το *Όσα παίρνει ο άνεμος* της Μάργκαρετ Μίτσελ, θυμάμαι μια σκηνή που έχει χαραχτεί βαθιά όχι μονάχα στη μνήμη μου αλλά και στην πίστη μου. Θα έλεγα πως είναι από τα αποσπάσματα που περισσότερο με έχουν συγκινήσει στα όσα αναρίθμητα βιβλία ασταμάτητα καταβροχθίζω.

Μιλάει για τη σοβαρή, περήφανη, αφοσιωμένη στην οικογένεια, γενναία μητέρα της Σκάρλετ Ο'Χάρα και για το θάνατό της. Πως όταν πέθαινε, και την ώρα που ψυχορραγούσε, το μόνο που πρόφερε ήταν ένα άγνωστο σε όλους τους δικούς της όνομα: «*Φίλιπ...*»

Το όνομα του πρώτου της έρωτα που ποτέ δεν μπόρεσε να ζήσει.

Άραγε, τι θα προφέρει ο καθένας από μας εκείνη την τρομερή στιγμή του, την ύστατη; Ποια εικόνα θα περάσει τελευταία από τα μάτια του;

Ποτέ δε θέλω να υποτιμήσω –με εκείνη τη δειλή υποτίμηση, που δόλια προσπαθεί να παρηγορήσει τον εγωισμό– ένα πλάσμα που με έκανε κάποτε να το αγαπήσω. Κι ας με απογοήτευσε μετά, ας το απογοήτευσα μετά. Ακόμη κι αν στις ώρες του μεγάλου πόνου και της μεγάλης προσβολής το κατηγορήσα και μέσα μου και σε άλλους, για παυσίπονο και πρώτες βοήθειες, πάλι τελικά δεν το υποτιμώ. Για να καταφέρει τότε, στην αρχή, να με κερδίσει, να με βάλει να ελπίζω στο φοβερό αιώνιο, θα πει πως διαθέτει δυνάμεις –πάνω μου, έστω, δυνάμεις– που αξίζουν να σέβομαι και να ευγνωμονώ.

Ο άνθρωπος δεν είναι μονάχα ένα πράγμα, είμαστε σύνθετοι, πολυπρόσωποι και πολυδαίδαλοι. Το γεγονός ότι κάποιος σου φανέρωσε αργότερα ακόμη και αποτρόπαιες πτυχές του, αποτρόπαιες δικές σου ίσως πτυχές, δε σημαίνει πως δε διαθέτει και τα αγγελικά στοιχεία που κάποτε σ' αυτόν ανακάλυψες και ερωτεύτηκες.

Έχει αξία να τιμούμε τόσο τις ιστορίες μας όσο και τις προϊστορίες μας. Η ζωή, για να έχει ποιότητα, για να έχει προοπτική, θέλει μεγαλοψυχία, αρχοντιά, θέλει θαρραλέα σοφία.

Κι ύστερα, κάποιος φίλος στην ομάδα παρατήρησε κάτι εξαιρετικό. Ότι οι σχέσεις του υπολογισμού, είτε, οι σχέσεις με πλάνο, διαθέτουν άλλη ευελιξία και άλλες προαποφασισμένες ελαστικές ανοχές. Μοιάζουν με την ελαστική συνείδηση εκείνου που έχει σχεδιάσει ένα συγκεκριμένο σενάριο για το συμφέρον του. Κατά την εξέλιξη του σεναρίου οι ευαισθησίες μειώνονται, οι αβαρίες είναι απαραίτητες.

Αν για τους δικούς της λόγους μια γυναίκα εκείνο που περισσότερο επιδιώκει είναι η ασφάλεια και η οικονομική κάλυψη, αλλιώς θα αντιμετωπίσει την απιστία του άντρα της από τη γυναίκα που είναι σπαραχτικά ερωτευμένη με τον δικό της. Ο άντρας, που γύρεψε πρωτίστως μια νοικοκυρά για να παντρευτεί, δε θα πληγωθεί άσχημα αν στο κρεβάτι τους η σύζυγος δε δείχνει να τον θέλει με τρέλα.

Ωστόσο, οι μεγάλοι έρωτες είναι εύθραυστοι σαν κλωναράκια φρέσκα, είναι εύθικτοι, είναι ευάλωτοι στην απογοήτευση. Με αυθορμητισμό παραδίδονται σε όσα αποκαλύπτονται, και αντιδρούν υπερευαίσθητα, σαν το γυμνό σωματάκι του σαλίγκαρου που ακουμπάς ανεπαίσθητα με ένα κλαδί. Οι μεγάλοι έρωτες και με το ελάχιστο νέο σημάδι αναστατώνονται, τρομάζουν την απόρριψη, υποφέρουν όταν το ταίρι τους πέσει από το ύψος όπου το θαυμάζουν. Οι ισορροπίες εδώ δεν έχουν δίχτυ ασφαλείας κάτω από το σχοινί ενός σχοινοβάτη πόθου. Οι μεγάλοι έρωτες αξιώνουν το απόλυτο και δεν αντέχουν να συμβιβαστούν. Το τραύμα των συμβιβασμών, το

οποίο απαιτεί μια κοσμική σχέση για να συνεχίσει, προκαλεί αιμορραγίες ακατάσχετες, θανάσιμες για τις απόλυτες αγάπες.

Χαραγμένο όνομα

Έχω πάντα, μπροστά στα μάτια μου, την εικόνα της πρώτης μου νυχτερινής πτήσης στην Αργεντινή, μια σκοτεινή νύχτα, όπου σπινθήριζαν μονάχα, σαν άστρα, τα λιγοστά φώτα που 'ταν σκορπισμένα, ανάρια, στην πεδιάδα.

Καθένα τους φανέρωνε, μες στον ωκεανό αυτό του ζόφου, το θαύμα μιας συνείδησης. Σ' εκείνο το σπίτι διάβαζαν, συλλογίζονταν, εκμυστηρεύονταν [...] Εκεί κάναν έρωτα [...] Ίσαμε και τα πιο διακριτικά, το φως του ποιητή, του δάσκαλου, του μαραγκού [...]

Πρέπει να προσπαθήσουμε ν' ανταμώσουμε. Πρέπει να προσπαθήσουμε να επικοινωνήσουμε με κάποια απ' τα φώτα που φέγγουν, ανάρια, στην πεδιάδα.

Είναι πάλι ο Αντουάν ντε Σεντ-Εξιπερί, που για χάρη του άρχισε να γράφεται τούτο το κεφάλαιο της μοναδικότητας, κι ας σκορπίζεται στην πορεία, στα ατέλειωτα πηγαινέλα των αναπόφευκτων συνειρμών μου. Είναι μια παράγραφος από το άλλο θαυμάσιο βιβλίο του, *Γη των Ανθρώπων*, διαβασμένο με θάμβος και συγκίνηση από εκατομμύρια ανθρώπους της Γης. Γιατί, καμιά

φορά, πρόσωπα, πράγματα και γη σου αποκαλύπτονται με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη όταν απομακρύνεσαι και τα ξανασυλλογίζεσαι μονάχος σου. Κι εκείνος, τις ηρωικές εποχές, όταν οι αεροπορικές συγκοινωνίες ήταν στα σπάργαλα ακόμη, όταν τα συλλογίζεται τούτα είναι ολομόναχος, κλεισμένος στο κουκούλι του αεροπλάνου του, κρατώντας σφιχτά το τιμόνι στο πιλοτήριο.

Ο βόμβος των κινητήρων του σκάφους τυλίγει τη σκέψη του με πυκνότερο μονωτικό υλικό. Μόνωση που τον συνδέει καλύτερα με τους ανθρώπους και τις αξίες τους, θέμα και ζητούμενο διαρκές της γραφής του, θέμα που τον κάνει να απογειώνεται και να προσγειώνεται, ίσως και για να επιλέξει το τέλος του.

Αλλού, άλλοτε, αργότερα μάλλον, όταν στα τετράδιά του ονειροπολούσε το μέλλον του: *Κάποια μέρα θα χαθώ πάνω σε ένα μαρτυρικό σταυρό που είναι η Μεσόγειος...*

Το 1944, κάνει αναγνωριστικές πτήσεις πάνω από την ακόμη υπό κατοχή Γαλλία, έχοντας πάντα στο χειριστήριο του φωτογραφίες νεκρών φίλων από τις εποχές του Ταχυδρομείου του Νότου. Τον τελευταίο καιρό δείχνει –αναθυμούνται μετά– αφηρημένος, ξενυχτάει γράφοντας, υποφέρει από παλιά τραύματα στο σώμα. Οι συνάδελφοί του στην πολεμική αεροπορία ανησυχούν.

Νωρίς με το χάραμα, στις 31 Ιουλίου, θα απογειωθεί για ακόμη μια αναγνωριστική πτήση πάνω απ' την παραλία Γένοβα-Άντσιο, όπου αναμένεται απόβαση. Το αεροπλάνο του θα σηκωθεί και θα πετάξει ψηλά, σβήνοντας στον ουράνιο καλοκαιρινό θόλο.

Το μεσημέρι που τον περιμένουν να επιστρέψει και να προσγειωθεί στη Βάση, δε θα επιστρέψει. Δε θα ξαναγυρίσει ποτέ. Χάθηκε...

Όσο κι αν ψάξουν, δε θα βρεθούν συντρίμια του αεροσκάφους του, ούτε το σώμα του, ποτέ· κανένα ίχνος θανάτου μιας ζωής που τόσο ποιητικά κατέγραψε τα άπειρα ίχνη της.

Το συγκλονιστικό όμως σ' αυτή την εξαφάνιση είναι πως, εξήντα χρόνια μετά, από έναν ψαρά με το όνομα Ζαν Πολ Μπιάνκο, κάπου στην Τουλόν, και πολύ μακριά από τη διαδρομή εκείνης της τελευταίας αποστολής, βρέθηκε καταγής το βραχιόλι που φορούσε στον καρπό του ο συγγραφέας, χαρισμένο από τη γυναίκα της ζωής του. Πάνω του διάβαζες ακόμη χαραγμένο το μοιραίο της όνομα: *Κονσουέλο*.

Τίποτα δε θα απομείνει από τα συντρίμια μας εκτός απ' την αγάπη.

Ο άνθρωπος είναι καμωμένος από συγκρούσεις. Η αρμονία που αποτελεί προϋπόθεση αλλά και στόχο, η ωριμότητα, δύσκολα πετυχαίνονται στην πράξη. Αν τα αντίθετα στο σύμπαν –στο εξαισιόπεραςμα της μέρας στη νύχτα, του χειμώνα στο καλοκαίρι, της βροχής στον ήλιο, της φουρτούνας στη νηνεμία–, όλα τα διαφορετικά συνταιριάζουν υπέροχες συμφωνίες, στις συμπεριφορές μας και στα συναισθήματά μας συνεχώς γρονθοκοπούνται. Ο πόλεμος με τον μισητό, μειονεκτικό εχθρό-εαυτό επιζητά αφορμές να μεταφέρει την οργή του, την πίκρα του, την απογοήτευση της αδυναμίας του έξω. Την αυτοτιμωρία που αισθάνεται πως διψά τη μετατρέπει σε τιμωρία κατά άλλου. Για άλλη μια φορά να ρίξει το φταιξιμο μακριά, σαν ασθένεια μολυσματική, σαν βρόμικο ρούχο, να γλιτώσει απ' την αυτομομφή και τη φριχτή ενοχή. Και όσο πιο απλός και αγαθός είναι ο απέναντι, τόσο θα του θυμώνει, όπως θυμόνουμε με τον καθαρό καθρέφτη μας όταν τον κοιτάμε και μας στέλνει πίσω, ως είδωλο, ένα τέρας.

Υπάρχουν πλάσματα τόσο καθαρά που μας φτιάχνουν καθρέφτη, χωρίς να μιλούν, χωρίς να κάνουν τίποτα εξαιρετικό. Μόνο με το βλέμμα, με το χαμόγελο, τη λάμψη που έρχεται από μέσα τους. Κάποιοι αναζητούν να πλησιάσουν τέτοια πρόσωπα, να καθρεφτιστούν, και κάποιοι τρέχουν μακριά τους, συκοφαντώντας τα, μέσα στο μυαλό τους έστω, για δικαιολογία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΙΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ISBN 978-960-453-825-6

9 789604 538256

Π.Π. Μ.Π.Χ. 02_09447

ΔΙΑΒΑΣΩ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑΤΙ ΚΑΘΕ ΒΙΒΛΙΟ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ